

Nr 58.

Ankom till riksdagens kansli den 13 juni 1933 kl. 12.30 e. m.

Utlåtande, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående visst understöd åt en f. d. befattningshavare hos ett enskilt med statslån understött järnvägsaktiebolag.

I skrivelse den 2 februari 1933 hänsköto fullmäktige i riksgäldskontoret till Kungl. Maj:t för prövning tre särskilda hos fullmäktige gjorda framställningar om beredande av understöd eller pension dels åt två befattningshavare vid Ruda—Finsjö—Oskarshamns och Ruda—Älghults järnvägsaktiebolag, dels ock åt förre lokomotivmästaren vid Varberg—Ätrons järnvägsaktiebolag Anton Larsson. Framställningen remitterades av Kungl. Maj:t till järnvägsstyrelsen och statskontoret, vilka i utlåtanden den 24 februari respektive den 31 mars 1933 avstyrkte densamma.

Sedan fullmäktige erfarit, att ärendet ej komme att av Kungl. Maj:t föreläggas innevarande års riksdag, hava fullmäktige — som i betraktande av föreliggande synnerligen ömmande omständigheter beträffande förre lokomotivmästaren Larsson ansett frågan om pension eller understöd åt honom om möjligt böra underställas den nu församlade riksdagen — återkallat sin framställning hos Kungl. Maj:t och i stället i skrivelse den 18 maj 1933 hänskjutit ärendet, i vad detsamma rör bemälda Larsson, till bankoutskottets prövning.

I framställningen till Kungl. Maj:t anförde fullmäktige till en början bland annat följande:

Varberg—Ätrons järnvägsaktiebolag avträdde i oktober 1931 sina tillgångar till konkurs, varefter exekutiv auktion å bolagets järnväg förrättades den 18 april 1932. Järnvägen inropades då av riksgäldskontoret och har sedermera med Kungl. Maj:ts tillstånd från och med den 1 juli 1932 utarrenderats till ett av Halmstad—Nässjö järnvägsaktiebolag för ändamålet bildat bolag, Varberg—Kinnareds Trafikaktiebolag.

Med undantag för Larsson hava samtliga befattningshavare vid ifrågasvarande järnväg, fränsett viss extra personal, kunnat beredas anställning hos Varberg—Kinnareds Trafikaktiebolag.

Vid inköp å exekutiv auktion eller eljest av enskilda järnvägar för statens räkning torde under tidigare år hela den vid sådana järnvägar anställda personalen utan undantag hava övertagits av statens järnvägar respektive det enskilda företaget, till vilket vederbörande järnväg efter statsförvärvet blivit försäld. Under de allra senaste åren hava emellertid vid statsförvärv av enskilda järnvägar och dessas övertagande av statens järnvägar mera restriktiva bestämmelser tillämpats i fråga om personalen av innebörd, att icke-ordinarie personal och sådan, som blivit ordinarie under viss kortare

tid före statsförvärvet, ej garanterats fortsatt anställning, varemot all äldre ordinarie personal erhållit sådan anställning eller förtidspensionerats med belopp, svarande mot den pension, de skulle äga uppbära vid uppnådd pensionsålder, varjämte statens järnvägar åtagit sig erläggande av de pensionsavgifter, som det ålåg såväl de anställda som järnvägsförvaltningarna att inbetala. De i framställningen ifrågavarande järnvägarna hade visserligen efter statsförvärvet ej övertagits av statens järnvägar, utan i det ena fallet försålts till annat enskilt järnvägsföretag och i det andra utarrenderats till enskild järnvägsförvaltning. Enligt fullmäktiges uppfattning vore det emellertid obilligt, om dessa förhållanden skulle föranleda till, att de i framställningen omförmälda befattningshavare, som den nye ägaren respektive arrendatorn ej kunnat bereda anställning, skulle lämnas utan pension eller understöd. Fullmäktige anse sig därför böra föreslå, att staten träder emellan genom att bevilja vissa pensioner.

Beträffande förre lokomotivmästaren Anton Larsson anförde fullmäktige i framställningen till Kungl. Maj:t huvudsakligen följande:

Förre lokomotivmästaren Anton Larsson, som är född den 22 maj 1879 och sedan år 1912 varit anställd vid Varberg—Åtrans järnväg, har hos fullmäktige gjort framställning, att pension måtte tillerkännas honom av statsmedel till belopp av 3,600 kronor för år att utgå intill dess Larsson bleve berättigad till ålderspension eller invalidpension från Enskilda järnvägarnes pensionskassa, samt att staten måtte därutöver åtaga sig att under samma tid till kassan inbetala erforderliga pensionsavgifter, 1,062 kronor för år.

Utöver vad i sagda framställning anförts vilja fullmäktige meddela, att Larsson är delägare i pensionskassan för ett belopp av 4,700 kronor för år, att i anledning därav utgående pensionsavgifter till kassan erlagts av järnvägsbolaget med kronor 46: 41 och av Larsson med kronor 42: 19 för månad; att jämlikt reglementet för kassan Larsson skulle äga åtnjuta pension vid uppnådda 63 levnadsår eller, om de nödiga förutsättningarna härför då föreligga, vid 60 års ålder till belopp av 3,290 kronor; att Larsson från konkursförvaltningen, som han även efter järnvägens utarrendering biträtt med vissa arbeten, uppburit avlöning till den 1 februari innevarande år; samt att det bland annat med hänsyn till Larssons hälsotillstånd ej varit riksgäldskontoret möjligt att oaktat upprepade försök anvisa honom någon lämplig anställning.

Fullmäktige vilja för sin del föreslå, att understöd av statsmedel beredes Larsson dels genom tillerkännande åt honom av pension till belopp av 3,290 kronor för år, dels ock genom årlig utbetalning till enskilda järnvägarnes pensionskassa av kronor 1,063: 20 för vidmakthållande av hans rätt till pension hos kassan. Understödet torde böra utgå från och med den 1 februari 1933 till den dag, då rätt till pension från nämnda kassa för honom inträder eller han dessförinnan möjligen tillträtt anställning i enskild järnvägs tjänst. Därjämte torde böra stadgas, att understöd icke må utgå till Larsson efter fyllda 60 år, med mindre han styrker sig icke hava kunnat erhålla pension enligt § 6 mom. 1 b) i reglementet för kassan.

I sitt utlåtande över denna framställning anförde järnvägsstyrelsen bland annat:

Då ifrågavarande personer, såvitt handlingarna utmärka, aldrig varit anställda i statens tjänst, synes det innebära ett med hänsyn till konsekvenserna synnerligen betänkligt frångående av hittills tillämpade principer, om pension eller annat understöd av statsmedel skulle beviljas. Visserligen har sådan personal vid f. d. Härnösand—Sollefteå järnväg, som ej bibehåll-

lits i statens järnvägars tjänst, förtidspensionerats, men härvid är att märka — förutom att vederbörande dock någon tid varit anställda hos statens järnvägar — att sagda pensionering grundade sig på statens järnvägars *kontraktsenliga* skyldigheter, sådana de faststälts i avtalet om statens inlösen av banan. I själva verket är här alltså fråga om en del av det pris, staten jämlikt det frivilliga avtalet haft att gälda för banan.

Helt annorlunda ställer sig givetvis saken då, såsom i nu förevarande fall, understöd ifrågasättes för personal vid järnvägar, som staten nödgats endast för skyddande av sina fordringar förvärva i *exekutiv ordning*. Mot sådana personer har ju staten inga särskilda vare sig juridiska eller moraliska förpliktelser i berörda hänseende, då det icke kunnat beredas dem fortsatt anställning. Staten intager nämligen i detta fall ingen annan ställning än vilken som helst kreditgivare i motsvarande situation.

Det synes för övrigt föreligga så mycket mindre skäl för beviljande av understöd i förevarande fall som de ifrågavarande banorna icke drivas av staten.

Styrelsen kan alltså för sin del icke tillstyrka statsunderstöd.

Därest emellertid de principiella betänkligheter, varåt styrelsen givit uttryck, icke skulle tillmätas avgörande betydelse, synes det styrelsen, att i varje fall understöd bör utgå allenast i sådant fall, att trängande behov kan anses vara förhanden och blott med därav betingat belopp.

Vad angår förre lokomotivmästaren Larsson, synes det styrelsen, att högre belopp, utöver vad som åtgår för pensionsavgifter, än 500 kronor om året icke bör ifrågakomma.

Statskontoret yttrade bland annat:

Såsom förutsättning för beviljande av pension eller understöd av statsmedel har pläгат fordras, att vederbörande varit anställd i statens tjänst. Så är emellertid ej fallet beträffande nu ifrågavarande befattningshavare. Ett avsteg från berörda princip i detta fall synes statskontoret så mycket betänkligare som det med hänsyn till de enskilda järnvägarnas alltmåra försämrade ekonomiska ställning torde vara ganska sannolikt, att staten inom den närmaste framtiden ser sig nödsakad att på liknande sätt övertaga ytterligare ett antal dylika järnvägar. Statskontoret kan för sin del icke finna skäl föreligga för statsverket, som lidit betydande kapitalförluster å utlämnade lån till de enskilda järnvägarna, att åtaga sig ytterligare utgifter för understöd åt personal, som under sådana omständigheter, som i detta fall äro förhanden, blivit överflödiga.

Därest emellertid Kungl. Maj:t skulle finna omständigheterna i förevarande fall böra föranleda beviljande av något understöd av statsmedel, anser statskontoret, att dylikt understöd bör utgå med högst det belopp, som vederbörande befattningshavare har att erlagga i pensionsavgifter till de enskilda järnvägarnas pensionskassa, och detta allenast i fall, då trängande behov kan anses föreligga.

I sin nu föreliggande skrivelse till bankoutskottet hava *fullmäktige* beträffande f. d. lokomotivmästaren Larsson anfört bland annat följande:

Av bifogade intyg framgår bland annat, att Larsson på grund av sviter efter magsår är oförmögen till kroppsarbete, att hans hustru på grund av svårt hjärtfel är oförmögen till allt arbete och att Larsson icke äger kapital, livränta, understöd eller annat, som kan bidra till hans och hans hustrus försörjning.

Enligt vad i dagarna meddelats, är Larsson, som hittills ej lyckats förskaffa sig något lämpligt arbete, nu så utblottad, att han och hans hustru

måste omhändertagas av fattigvården, såvida ej statsunderstöd kan utverkas.

Oaktat vad järnvägsstyrelsen och statskontoret anfört måste fullmäktige vidhålla såsom sin uppfattning, att det vore obilligt, om staten, som numera är ägare till Varberg—Ätråns järnväg, skulle lämna bemälda Larsson utan något understöd, då han uppenbarligen är i trängande behov därav. I framställningen till Kungl. Maj:t föreslago fullmäktige understöd åt Larsson *dels* genom pension av 3,290 kronor för år, *dels ock* genom årlig utbetalning till Enskilda järnvägarnas pensionskassa av kronor 1,063: 20 för vidmakthållande av hans rätt till pension hos kassan. Fullmäktige skulle givetvis helst se, om understödet kunde bestämmas i enlighet med berörda förslag. Därest detta ej skulle låta sig göra, vilja fullmäktige giva uttryck åt den förhoppningen, att Larsson i varje fall måtte beviljas en pension till sådant belopp, att det förslår till nödtorftig bärgning för honom och hans hustru, samt att Larssons pensionsavgifter betalas av statsmedel. Såvitt fullmäktige kunna finna, kan Larsson räkna med att erhålla pension från Enskilda järnvägarnas pensionskassa vid fyllda 60 år, varför pension av statsmedel ej behöver utgå och pensionsavgifter erläggas under längre tid än omkring sex år.

Utskottet.

Av skäl, som framgå av järnvägsstyrelsens och statskontorets utlåtanden, måste självfallet stor tvekan råda, huruvida årligt understöd från statens sida i ett fall som det föreliggande bör ifrågakomma. På ett ståndpunkts-tagande i denna fråga, vars bedömande i första hand bör ankomma på Kungl. Maj:t, anser sig utskottet emellertid icke behöva ingå. Av vad tillgängliga handlingar innehålla rörande Larssons hälsotillstånd vill det nämligen förefalla, som om Larsson sannolikt skulle uppfylla stadgade förutsättningar för erhållande av avkortad invalidpension enligt bestämmelserna i § 6 mom. 1 c) i gällande reglemente för enskilda järnvägarnas pensionskassa. Frågan om Larssons rätt till sådan pension synes utskottet böra underkastas prövning i vederbörlig ordning. För att icke Larssons pensionsrätt skall förverkas genom försummad avgiftsbetalning har utskottet emellertid, i betraktande av att Larsson synes befinna sig i utblottat tillstånd, ansett sig böra förorda, att staten åtager sig att tillsvidare erlagga de för Larssons delägarskap stadgade avgifterna, dock längst intill den 1 juli 1934. Avgiftsbeloppen torde böra gäldas av riksgäldskontoret samt bestridas från förslagsanslaget till kontorsexpenser, inlösningsprovisioner och andra omkostnader för statsskulden.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förevarande framställning, må bemyndiga fullmäktige att från förslagsanslaget till kontorsexpenser, inlösningsprovisioner och andra omkostnader för statsskulden bestrida för f. d. lokomotivmästaren vid Varberg—Ätråns järnväg Anton Larssons delaktighet i enskilda järnvägarnas pensionskassa stadgade avgifter till kassan, intill dess rätt till pension från kassan må

hava medgivits Larsson, dock icke för tid efter utgången av juni månad 1934.

Stockholm den 13 juni 1933.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerberg, Gustafsson i Stensholm, Ström i Lidköping*, Berling*, Bjurström*, Bodin och Bengtsson;

från andra kammaren: herrar Leffler*, Bäcklund, Lovén, Paulsen, Wikström*, Andersson i Falkenberg, Svedman och Pettersson i Rosta.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.